

LA PROCLAMACIÓ DE LA CONSTITUCIÓ A SALLENT

Albert Benet i Clarà

El present article ens apropa a la situació política existent a Catalunya en el moment en què a Cadis hom proclama la famosa «Constitució» del 1812. Després d'aquell acte transcendent, es tardà un cert temps fins que els municipis catalans començaren a jurar-la. Sallent, que en aquells moments hostatjava la Junta Superior del Principat, féu un solemne acte de jurament el dia 29 d'agost, com si fos la capital del Principat.

En el moment en què a Catalunya es va procedir a proclamar i a jurar la Constitució de Cadis, la situació del principat era molt delicada, tant en l'aspecte militar com en el polític. En el primer cas, les tropes «espanyoles» només gosaven ocupar les posicions que els francesos deixaven desguarnides, però mai no s'enfrontaven amb l'enemic. En l'aspecte polític, les relacions entre la Junta Superior de Catalunya i el Capità General eren molt tibants. La Junta rebia reclamacions i pressions de les autoritats corregimentals, locals i particulars, queixant-se de l'actuació de les indisciplinades tropes de la «Nació», i pretenia buscar una solució a la brutalitat de l'exèrcit que, en lloc de defensar, devastava el poble que havia de protegir. Les queixes de la Junta a instàncies superiors: les Corts de Cadis, la Regència, no donaren cap resultat, ans al contrari, motivaren a la llarga la desaparició de la pròpia Junta.

Aquesta situació s'havia produït per la contradicció que representava la mateixa Junta Superior. Aquesta Junta es va crear després de l'alçament del Principat, a principis de juny de 1808, per cobrir el buit de poder que es produí per manca de decisió de les autoritats legals en el moment de l'alçament. La Junta, com a poder superior, nomenà un Capità General. Des del

primer moment, les relacions entre la Junta i el nou Capità General van ser tibants. El Capità General es creia amb autoritat per manar sobre la Junta, mentre que la Junta es creia superior en l'aspecte polític.

La situació de la Junta no fou mai del tot estable. Sense una força capaç de defensar la ciutat on s'hostatjava, estava sempre a la mercè, o del seu propi Capità General, o de les tropes franceses. La situació esdevingué dramàtica després de la caiguda de Tarragona, el 28 de juny de 1811, quan ja havien estat ocupades Girona i Lleida, i no quedava cap plaça important en mans de les tropes nacionals. La Junta començà un llarg pelegrinatge per terres de la Catalunya Central. Primerament Montserrat, d'on

hagué de fugir a Solsona, d'aquí a Vic i a Berga, mentre que a Cervera s'havia reunit un consell de generals que havia pres l'acord d'abandonar militarment Catalunya, la qual cosa també pensava fer la Junta, tot traslladant-se a Mallorca. Però res d'això no passà. I el temps jugà en favor de l'exèrcit i de la Junta, ja que Napoleó tragué forts contingents de tropes que traslladà cap a Rússia, cosa que permetia la reorganització de l'exèrcit i l'estabilització de la Junta. Però les relacions entre el Capità General i la Junta s'enverinaren encara més. Per una banda, el nou Capità General, Lluís Lacy, veia en la Junta un organisme que l'impedia d'actuar amb tota llibertat i s'immiscuïa en afers propis de la seva autoritat,

i no estava disposat a deixar-s'ho passar. Per l'altra, el nou exèrcit era encara més indisciplinat que els anteriors, contra els quals la Junta havia intentat d'actuar, com és el cas de l'incendi de Manresa el 31 de març de 1811 per les tropes franceses, i després les «*espanyoles*» (suïssos i catalans»), que saquejaren el que s'havia salvat de l'incendi i del saqueig dels francesos. Ara la Junta rebia pressions per totes bandes, i com que es trobava impotent per imposar-se a l'energic Capità General, acudí a les Corts de Cadis, les quals, per tota resposta li trameteren un exemplar de la Constitució. Més tard es provà amb la Regència, però tampoc donà cap resultat i la situació empitjorà. Per la seva banda, el general Lacy actuava amb tot el menyspreu possible contra els membres de la Junta. Així expulsà de la Junta de Tarragona el delegat de la Junta Superior, i fins i tot el secretari de la Junta sofrí tres mesos de presó a Cardona per ordre seva. El Capità General decidí acabar amb les intromissions de la Junta suprimint-la. La nova Constitució preveia les Diputacions Provincials com a Organismes de govern. La Junta Superior protestà, tot recalcant que la seva tasca encara era necessària, i així es comprovava a la resta d'Espanya on no se n'havia dissolt cap. Malgrat les protestes de la Junta davant la Regència denunciant el perill que representava l'oligarquia militar, ningú no li féu cabal. El primer de desembre de 1812 el general Lacy decretà la seva extinció definitiva.

LA JURA DE LA CONSTITUCIÓ A CATALUNYA

Durant l'estada de la Junta Superior a Berga es produí a Cadis la proclamació de la Constitució de la Nació Espanyola, juntament amb el decret de fer-ho igualment a tots els pobles d'Espanya per tots els organismes i autoritats de la Nació. A Catalunya es va tardar molt a començar a fer-ho. No és fins al mes d'agost que es tenen les primeres

notícies de ciutats i autoritats que l'han jurada. I de nou es torna a veure el conflicte de competències entre el Capità General, que creu que li correspon ordenar la proclamació, mentre que la Junta Superior creu el mateix. En algun cas se soluciona jurant la Constitució dues vegades.

La primera ciutat de la qual es té notícia que la jurà és la de Solsona, que ho féu els dies 9 i 10 d'agost; després fou Manresa, que ho féu els dies 15, 16 i 17, mentre que Sallent ho realitzà els dies 9 i 30 d'agost. De les altres ciutats i poblacions no se'n té notícia documental. Del Corregiment de Barcelona es té una llarga llista de pobles que l'ha proclamada, i dels que no ho han fet encara per diversos motius.

Les Comissions Corregimentals, de vegades tingueren el conflicte d'haver de jurar dos cops la Constitució pel fet de trobar-se en

una plaça militar, ja que el governador els havia obligat a jurar quan ho havia fet la tropa i les autoritats locals. Això passa a Vic i a la Seu d'Urgell; no sabem si aquest també era el cas de Solsona. Altres Comissions no tingueren problemes amb els militars, però alguna en tingué d'altra mena. El 21 de novembre la Comissió Corregimental amb seu a Olesa de Montserrat, comunica la relació de pobles del corregiment que tenen la Constitució i que l'han publicat, així com els que no la tenen. Al mateix temps lamenten que la Comissió no l'ha pogut publicar per les contínues alarmes i fugides. El 25 de novembre la Comissió de Talarn lamenta que no ha pogut jurar la Constitució pel fet que dos dels vocals es troben impossibilitats, un per malaltia i l'altre per convalescència. La Comissió Corregimental de Mataró, amb seu a Arenys de Mar, després d'afirmar que guardaria i compliria la Constitució degué rebre un ofici

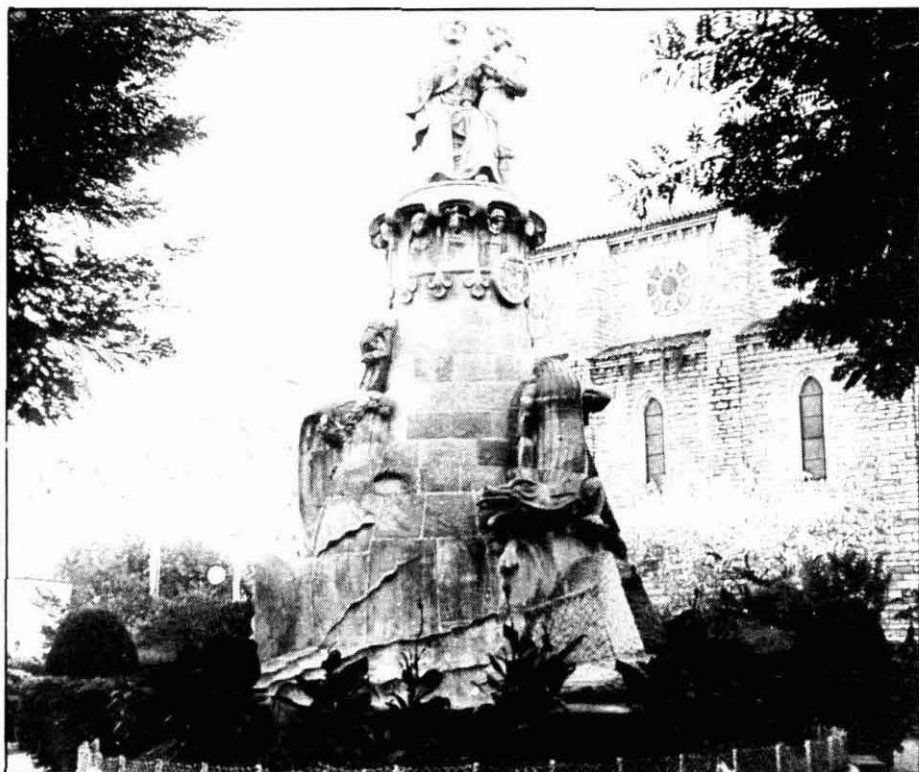
Plaça de Sant Antoni Ma. Claret. Foto: Arxiu DOVELLA.

de la Junta Superior ordenant la jura, però el dia 21 d'aquest mes s'excusà dient que estava prevista per aquell dia, però l'hagueren de suspendre per haver arribat la notícia que els francesos estaven a Mataró. La Comissió de Figueres, amb seu a Camprodon, declarà haver-la jurat el 19 de novembre i la de Tarragona, amb seu a Vilanova i la Geltrú, el 3 de novembre. Mentre que la Comissió de Lleida, establerta a Vilanova de Meià, només acusà rebut dels exemplars de la Constitució i en demanà més, sense esmentar per res una possible jura per la Comissió Corregimental.

LA JUNTA SUPERIOR A SALLENT

La Junta Superior, en el seu pelegrinatge per terres de la Catalunya Central, anà de Montserrat a Solsona, d'aquí a Berga, d'on s'hagué d'escapar i es refugià a Vic, per tornar a Berga, població que hagué de tornar a abandonar el 6 de maig del 1812. Aquesta vegada el seu nou destí fou la vila de Sallent que, per la seva situació estratègica, amb una sola entrada per un pont, la feia prou apte per hostatjar-se durant un temps. A més estava prop de Manresa, on hi havia la seu del Capità General, la qual cosa donava una certa protecció, encara que les relacions amb l'autoritat militar no eren gens bones.

El dia 28 de maig, la Junta Superior ja es trobava a Sallent. Les diverses oficines es repartiren per les cases més importants de la vila. La Junta establí la seva seu en l'anomenada Casa Gran, un possible antic Palau Episcopal dels segles XIV-XV. L'Intendència s'hostatjà a la casa Torres i el Comptador i el Tresorer ho feren a l'altra casa important, a cal Claret. Les oficines que no tingueren lloc a la vila de Sallent es traslladaren a altres poblacions dels voltants. La Comissió d'Armament ho féu a Balsareny i la

Monument a Sant Antoni Ma. Claret. Foto: Arxiu DOVELLA.

Dipositaria General, la Tresoreria i la Direcció dels Hospitals ho feren a Santpedor.

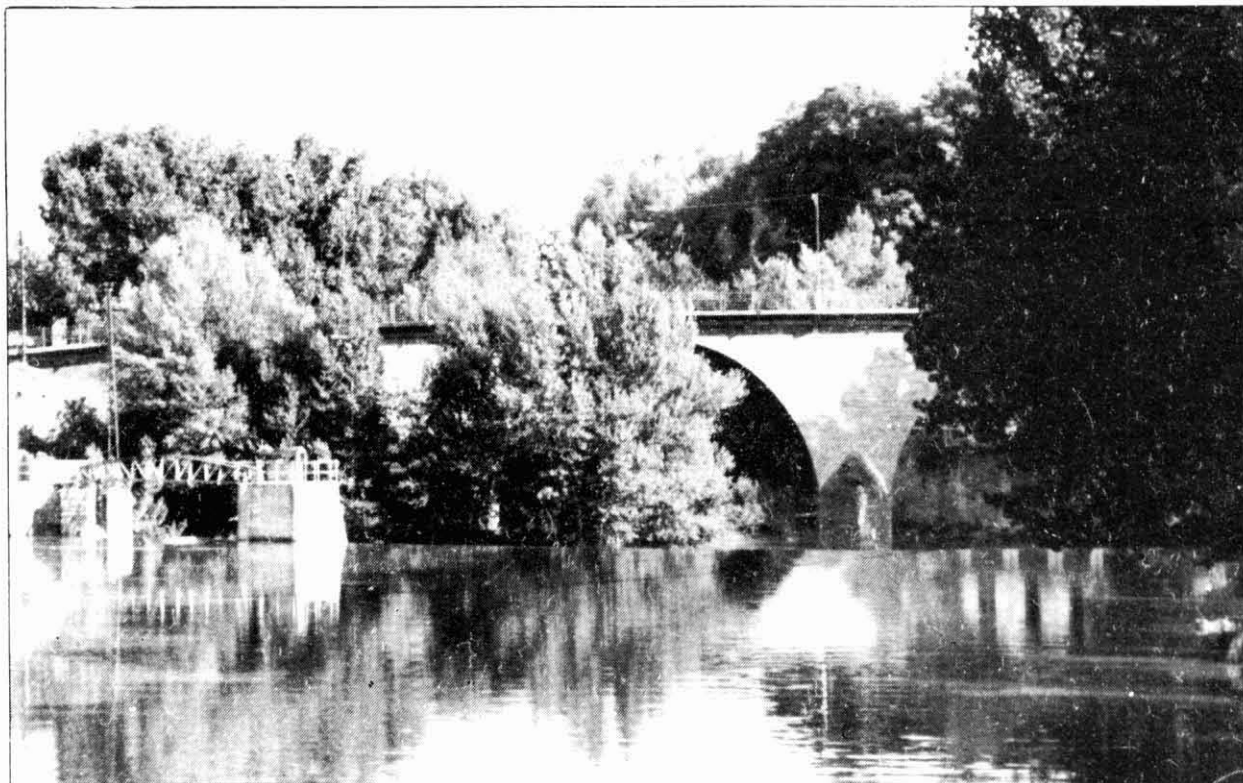
El sojorn de la Junta a Sallent fou relativament llarg, fins que el 14 de setembre abandonà la vila, obligada per l'aproximació d'un exèrcit enemic, i el següent estatge fou de nou a la ciutat de Vic.

SALLENT JURA LA CONSTITUCIÓ

Durant aquests gairebé quatre mesos que la Junta Superior residí a la vila de Sallent es produí l'inici del procés de la promulgació de la Constitució proclamada a Cadis el 19 de març de 1812. La Regència envià una circular impresa, amb data del 10 de maig, als diversos organismes de govern que havien anat sorgint per Espanya, i també arribà a la Junta Superior, en els fons documentals de la qual se'n guarda un exemplar. El compliment de l'ordre, com s'ha vist, no fou massa ràpid: fins a principis del mes d'agost no es coneix cap població que hagi realitzat aquest acte. De fet, són poques les pobla-

cions on es coneix la celebració d'aquest acte, ja que les actes dels ajuntaments foren destruïdes posteriorment per ordre del rei Ferran VII. En algun cas, com el de Manresa, es disposa d'un opuscle que relata minuciosament el fet; en algun altre tenim notícia indirecta proporcionada per escrits d'alguna Comissió Corregimental, com els casos d'Olesa, Solsona i la Seu d'Urgell. El cas de la vila de Sallent es coneix pel fet que la Comunitat de Preveres de la parròquia de Santa Maria portava un diari de les seves activitats, i consignaren en aquest diari la seva assistència a l'acte de la proclamació i a la posterior jura en el temple parroquial. Aquest escrit, avui perdut, fou recollit per l'historiador Fortià Solà en la seva història de Sallent, per la qual es pot saber com es desenvoluparen els actes de proclamació i de jura.

Els actes tingueren un especial relleu pel fet que la Junta Superior del Principat es trobava a la vila, i fou el motiu pel qual la comunitat de preveres decidí acudir a l'acte amb «*manteo y boneto*». L'acte de

proclamació es realitzà a l'anomenada Plaça Gran, però que a partir d'aquell moment s'anomenaria plaça de la Constitució, a les cinc de la tarda. Penjat a la façana de la Casa Gran, presidia l'acte un retrat del «*desitjat nostre Rey Fernando VII*», captivat pel «*malvat Bonaparte*». El retrat estava tapat per un vel, i es trobava sota un dosser de domàs, mentre que la Companyia d'Invàlid li feia escorta. Enfront de la Casa Gran i davant de la de Diego Artigas (on després hi hagués el Cinema Comtal), s'aixecà un «*tablado espanyós*» on es col·locaren les Autoritats de la Junta Superior, les locals, la comunitat de preveres i altres persones «*de caràcter*». L'acte fou senzill, el secretari de l'Ajuntament llegí la Constitució, i un cop acabada la lectura es procedí a descobrir el quadre del rei i la Companyia d'Invàlid, manada pel tinent coronel Baltasar Alegre i Xipell, disparà una salva, i s'inicià un repic de campanes i una orquestra començà a tocar, mentre els reunits cridaven visca el rei Ferran VII i visca la Constitució. A la nit la vila adquirí un aspecte insòlit, amb unes lluminàries fora del normal. Davant de la Casa Gran cremaven centenars de llums i trenta-sis

atxes il·luminaven directament el retrat del Rei, guardat per dos granaders. Les altres cases, on s'hostatjaven altres membres de la Junta Superior, també disposaren la il·luminació de les respectives façanes. L'intendent Andrés Ibáñez, davant de la Casa Torres, organitzà una escenografia semblant a la de la Casa Gran. El retrat del rei es trobava sota un pavelló de domàs carmesí i sanefes de galons d'or, tot il·luminat per vuit atxes de cera. Mentre que a la Casa Claret, on residien el Comptador i el Tresorer, ornaren la façana d'una forma semblant. Els actes d'aquell dia acabaren amb un sarau a la nova plaça de la Constitució, amb «*gran concurs de forasters*».

L'endemà, tal com prescrivien les normes donades per la Regència, es procedí a jurar la Constitució en el temple parroquial. Acudiren la Junta Superior, amb totes les altres autoritats presents a la vila, juntament amb les autoritats locals. Es cantà un ofici solemne, amb orgue i música, el senyor rector, des de l'altar major, rebé el jurament de la Constitució que li féu el poble en veu alta. Tot seguit, el senyor rector féu un sermó «*molt enèrgich i elegant*» i es cantà un Te Deum, la ce-

rimònia es donà per acabada. Durant tres dies encara romangueren les cases esmentades amb les respectives façanes il·luminades.

D'aquesta forma la vila de Sallent proclamà i jurà la Constitució de 1812, amb tota solemnitat, tal com si fos veritablement la capital del Principat, al marge de les picabaralles entre les autoritats civils i les militars sobre qui tenia l'autoritat superior a Catalunya, si l'organisme emanat del poble o una «*arbitrària*» autoritat militar, tal com ja va intuir la mateixa Junta, que denuncià a la mateixa Regència el perill de «*la monstruosa oligarquia militar*». Frase que fou profètica. Els militars es van acostumar a reclamar el poder, la qual cosa fou fatal per al país.

Albert Benet i Clarà

Doctor en Història